ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра географії України та регіоналістики

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан географічного факультету:

_____ Мирослав ЗАЯЧУК

31 серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)
Спеціальність: А4 Середня освіта
Галузь знань: А Освіта
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни *«Економічна і соціальна географія України та світу»* **складена відповідно** до освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія), спеціальності А4 Середня освіта, галузі знань А Освіта.

Розробники: *Джаман Василь Олексійович* – професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор;
Джаман Ярослав Васильович - асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Викладачі, що забезпечують читання даної навчальної дисципліни:
Джаман Василь Олексійович – професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор;
Джаман Ярослав Васильович – асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Погоджено з гарантом ОП _____ **Галина КОВБІНЬКА**

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 19 від "28" серпня 2026 року
Завідувач кафедри _____ **Іван КОСТАЩУК**

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від "31" серпня 2026 року
Голова навчально-методичної ради _____ **Наталя АНДРУСЯК**

Мета навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України та світу, сформувати цілісне світобачення про свою Батьківщину, з'ясувати місце України у світовому суспільстві.

Пререквізити.

Навчальна дисципліна «Економічна і соціальна географія України та світу» вивчається у четвертому семестрі. Основою для вивчення дисципліни є предмети «Актуальні питання історії та культури України», «Фізична географія материків і океанів».

Результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК9. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК11. Здатність генерувати нові ідеї та приймати обґрунтовані рішення
ЗК13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
ЗК14. Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.
ЗК 16. Здатність ухвалити рішення та діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності:

ФК6. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.
ФК7. Здатність розвивати в учнів критичне мислення.
ФК10. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.
ФК11. Здатність використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання.
ФК13. Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів та учнівську спільноту в якій кожен відчуває себе її частиною

ФК 24. Набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, направлених на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй.
ФК 25. Пояснювати загальну структуру географічних наук на основі засвоєння базових уявлень про природничо-наукову картину світу, особливості природних об'єктів, процесів і явищ, просторові взаємозв'язки у ландшафтах; виявляти закономірності просторової організації життя людей у географічній оболонці, а також основи територіальної організації суспільного виробництва.

ФК 27. Здатність здійснювати відбір, аналіз і подання географічної інформації з використанням письмових, усних і візуальних засобів комунікації; застосовувати базові картографічні матеріали та інструменти геоінформаційних систем (ГІС) для вирішення навчальних і прикладних завдань.
ФК 29. Здатність розуміти засади сталого розвитку та раціонального природокористування, оцінювати екологічні процеси й їхній вплив на довкілля та суспільство у контексті досягнення глобальних цілей сталого розвитку.

Програмні результати навчання:

ПРН7. Демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.
ПРН9. Використовувати навчальний матеріал з метою розвитку в учнів ключових компетентностей і вмінь, спільних для всіх компетентностей, навчати учнів застосовувати їх на практиці.
ПРН10. Використовувати міжпредметні зв'язки, інтеграцію змісту різних освітніх галузей.
ПРН15. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі та для професійного розвитку, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.
ПРН16. Орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею у професійній діяльності.
ПРН19. Враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, яідентичності.
ПРН 40. Здійснювати відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби; користуватися картографічними матеріалами; застосовувати ГІС-технології.
ПРН 41 Розв'язувати географічні задачі різного рівня складності раціональними методами.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	5	150	2	30	30	-	-	90	-	іспит
Заочна	2	4	5	150	2	8	8	-	-	134	-	іспит

Структура змісту освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Змістовий модуль 1. Основи соціально-економічної географії. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення. Національна економіка і світове господарство.											
Тема 1.Вступ.Основи соціально-економічної географії України.	9	2				7	13	1				12
Тема 2. Політико-географічні риси України. Сучасна політична карта світу.	10	2				8	15	1				14
Тема 3. Природно-ресурсний потенціал України. Географія світових природних ресурсів.	17	4	6			7	20		2			18
Тема 4. Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-	27	4	8			15	19	1	2			16

української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення). Географія населення світу.												
Тема 5. Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії. Світове господарство і міжнародний географічний поділ праці.	10	2				8	8	1				7
Разом за ЗМ1	73	14	14			45	75	4	4			67
	Змістовий модуль 2. Соціально-економічний розвиток України і сучасна структура світового господарства.											
Тема 6. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.	10	2	2			6	9	1				8
Тема 7. Первинний сектор господарства. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	17	4	4			9	18	1	2			15
Тема 8. Вторинний сектор	22	4	6			12	21	1	2			18

господарства. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.												
Тема 9. Третинний сектор господарства. Соціальна географія.	8	2				6	8					8
Тема 10. Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.	13	2	2			9	13	1				12
Тема 11. Міжнародні економічні зв'язки України.	7	2	2			3	6					6
Разом за ЗМ 2	77	16	16			45	75	4	4			67
Усього годин	150	30	30			90	150	8	8			134

Теми лекційних занять з переліком питань:

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Вступ. Основи соціально-економічної географії України.** Об'єкт вивчення соціально-економічної географії України. Походження назви «Україна». Основні напрями розвитку соціально-економічної географії України. Визначні українські економіко-географи. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні.
2	**Політико-географічні риси України. Сучасна політична карта світу.** Суспільно-географічне положення і місце України на карті Європи. Кордони і формування території України. Основні етапи формування і становлення сучасного адміністративно-територіального поділу України. Політико-географічна регіоналізація України. Геополітичні доктрини. Складові

	політичної карти світу, етапи її формування. Типологія країн світу. Сучасна політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії та Океанії. Міжнародні організації.
3	**Природно-ресурсний потенціал України. Географія світових природних ресурсів.** Поняття «природні ресурси» і «природно-ресурсний потенціал» території. Методика економічної оцінки основних видів природних ресурсів. Характеристика компонентної структури ПРП України, її територіальні відміни. Мінерально-сировинні ресурси України. Земельні ресурси України. Водні ресурси України. Лісові ресурси України. Фауністичні ресурси України. Рекреаційні ресурси України. Територіальні відміни забезпеченості потенціалом природних ресурсів. Природні ресурси світу: мінеральні, земельні, водні, лісові, рекреаційні. Ресурси Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.
4	**Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів.** **Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення).** **Географія населення світу.** Регіональні відміни динаміки природного руху населення. Регіональні особливості сучасного природного руху населення. Статево-вікова структура населення та її регіональні відміни. Регіональні особливості демогеографічної ситуації. Етнічний склад населення України, його територіальні особливості. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення). Кількість населення світу та його динаміка. Природний рух населення та його відтворення. Демографічна політика. Статевий і віковий склад населення. Расовий і національний склад населення. Найчисельніші народи і мовні сім'ї. Міське і сільське населення світу. Процеси урбанізації, агломерації, мегалополіси. Міграційні процеси. Зайнятість населення.
5	**Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії. Світове господарство і міжнародний географічний поділ праці.** Розвиток господарства до першої світової війни. Проблеми відбудови господарства після першої світової та громадянської воєн, НЕП. Період індустріалізації та командно-адміністративної системи управління розвитком господарства. Розруха в роки другої світової війни. Відбудова господарства в повоєнний період. Прорахунки у напрямах економічного розвитку в 70 - 80-х роках XX століття. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії. Сутність і сучасна структура світового господарства. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку. Глобалізаційні процеси у світовій економіці. Транснаціональні корпорації. Міжнародні економічні організації.
6	**Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.** Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.
7	**Первинний сектор господарства.** Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.

8	**Вторинний сектор господарства**. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.
9	**Третинний сектор господарства. Соціальна географія.** Транспорт. Туризм. Становлення соціальної географії. Соціальна інфраструктура. Культурно-освітній комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційний комплекс. Науковий комплекс. Географія релігії. Соціально-географічні відмінності.
10	**Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.** Теоретичні основи соціально-економічного районування. Формування та розвиток економіки індустріальних регіонів України. Придніпровський соціально-економічний район. Особливості економічного розвитку індустріально-аграрних регіонів України. Столичний соціально-економічний район. Проблеми економічного розвитку аграрних регіонів України. Північно-Західний соціально-економічний район.
11	**Міжнародні економічні зв'язки України.** Загальні риси зовнішніх зв'язків. Політичні зв'язки. Економічні та науково-технічні зв'язки.

Тематика практичних занять з переліком питань:

№	Назва теми (завдання)
1	**Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарського комплексу України та методика його вивчення у шкільному курсі географії. Географія світових природних ресурсів.** Побудувати картодіаграму рівня забезпеченості областей і АР Крим потенціалом природних ресурсів. Побудувати картодіаграму компонентної структури ПРП. Територіальна структура мінеральних ресурсів України. Провести аналіз рівня забезпеченості областей і АР Крим потенціалом природних ресурсів. Провести аналіз рівня забезпеченості природними ресурсами окремих регіонів і країн світу.
2	**Населення України і світу та методика його вивчення у шкільному курсі географії.** Розкрити особливості динаміки і географії чисельності населення, природного і механічного руху населення, галузевої структури, зайнятості трудових ресурсів і проблеми безробіття.
3	**Секторальна структура економіки України і світу: динаміка структурних змін, сучасна структура та методика його вивчення у шкільному курсі географії.** Побудувати діаграми секторальної структури економіки України. Проаналізувати сучасну секторальну модель економіки та визначити динаміку її змін.
4	**Сільське господарство України і світу та методичні підходи його вивчення у шкільному курсі географії.** Визначити структуру посівних площ та її динаміку за роки незалежності України, динаміку валових зборів основних сільськогосподарських культур, визначити

	структуру продукції сільського господарства та особливості її виробництва за категоріями господарств. Визначити основні регіони зернового господарства світу.
5	**Паливно-енергетичний комплекс України і світу та методичні підходи його вивчення у шкільному курсі географії.** Вивчити основні райони і родовища паливної промисловості України і світу та центри енергетичної промисловості, а також їх просторове поширення.
6	**Металургійне виробництво в Україні і світі та методика його вивчення у шкільному курсі географії..** Вивчити основні райони і центри металургійного виробництва в Україні, а також їх просторове поширення по території нашої держави. Визначити динаміку обсягів виробництва основних видів товарів металургійного виробництва. Вивчити основні райони і центри металургійного виробництва в світі, а також їх просторове поширення.
7	**Порівняльна характеристика двох соціально-економічних районів України (за вибором) і методичні підходи їх вивчення у шкільному курсі географії..** Здійснити порівняльний аналіз двох соціально-економічних районів України: а) індустріального і індустріально-аграрного, б) індустріального і аграрного, в) індустріально-аграрного і аграрного.
8	**Зовнішньоекономічні зв'язки України та методика їх вивчення у шкільному курсі географії..** Динаміка і тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами, розкрити просторові особливості обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України, визначити товарну структуру зовнішньої торгівлі України.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ):

1. Методика оцінювання впливу природних умов і ресурсів території на особливості розселення.
2. Регіональне розселення як функція природно-ресурсних можливостей території та методика їх вивчення у шкільному курсі географії.
3. Розвиток виробничого комплексу та його значення у формуванні розселення.
4. Системоутворююче значення соціального комплексу у формуванні розселення та методика його вивчення у шкільному курсі географії.
5. Основи суспільно-географічного районування території.
6. Державна регіональна політика України та методика її вивчення у шкільному курсі географії. .
7. Особливості формування міжгалузевих комплексів та методика їх вивчення у шкільному курсі географії. .
8. Особливості формування адміністративно-територіального устрою та суспільно-географічного районування.
9. Транспортний комплекс України та методика його вивчення у шкільному курсі географії. .
10. Комплексна характеристика суспільно-географічного району та методика його вивчення у шкільному курсі географії. :

А) Донецького,
Б) Придніпровського,
В) Північно-Східного,
Г) Столичного,
Д) Центрального,
Е) Карпатського,
Є) Північно-Західного,
Ж) Причорноморського,
З) Подільського.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1	Основи соціально-економічної географії України.	Визначні українські економіко-географи: Павло Чубинський, Степан Рудницький, Володимир Кубійович, Костянтин Воблий, Валентин Садовський, Антін Синявський, Олексій Діброва. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні	7 (12)
2	Політико-географічні риси України. Сучасна політична карта світу.	Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Україні. Електоральна географія України. Найважливіші зміни на політичній карті світу в кінці XX – на початку XXI ст.	8 (14)
3	Природно-ресурсний потенціал України. Географія світових природних ресурсів.	Паливні ресурси України. Металорудні ресурси України. Структура гірничо-хімічної сировини, географія її родовищ. Використання та охорона земельних і водних ресурсів. Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми. Географія паливних ресурсів світу.	7 (18)
4	Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і	Голодомор 1932-1933 років та його вплив на демографічну ситуацію в Україні. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів. Регіональні особливості демографічної ситуації в Україні. Східна українська діаспора. Західна українська діаспора. Функціональні типи міст. Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу. Сучасне українське заробітчанство за	15 (16)

	розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення). Географія населення світу.	кордоном. Географічні аспекти демографічної політики в світі.	
5	Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії. Світове господарство і міжнародний географічний поділ праці.	Історико-географічний поділ України і суцільної української етнічної території. Проблеми відбудови господарства після першої світової війни і громадянської війни. Період індустріалізації і командно-адміністративної системи управління розвитком господарства. Прорахунки економічного розвитку України в 70 - 80-х роках XX століття. Сутність і сучасна структура світового господарства. Сутність міжнародного поділу праці.	8 (7)
6	Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.	Особливості галузевої структури господарського комплексу України і проблеми структурних перетворень економіки. Матеріально-технічна забезпеченість господарського комплексу України і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів. Проблеми забезпеченості господарського комплексу України мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами.	6 (8)
7	Первинний сектор господарства. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	Географія зернового господарства України. Географія виробництва технічних культур в Україні. Географія тваринництва України. Приміські овочево-молочні АТК. Тваринницько-льонарсько-картоплярський (Поліський) АТК. Тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК. Тваринницько-зерново-соняшниковий (степовий) АТК. Земельні ресурси планети. Географія основних технічних культур у світі.	9 (15)
8	Вторинний сектор господарства. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних	Загальна характеристика паливно-енергетичного комплексу України. Географія нафтової і нафтопереробної промисловості України. Географію газової промисловості України. Географія електроенергетики України. Екологічні проблеми пов’язані з розвитком електроенергетики. Географія чорної металургії України. Географія кольорової металургії України. Основні райони видобутку нафти в світі.	12 (18)

	матеріалів. Легка і харчова промисловість.	Основні райони видобутку газу в світі.	
9	Третинний сектор господарства. Соціальна географія.	Регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери. Географія залізничного транспорту України. Географія соціального неблагополуччя. Географія транспорту світу.	6 (8)
10	Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.	Північно-Східний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Економіко-географічна характеристика м. Києва. Економіко-географічна характеристика м. Одеси. Економіко-географічна характеристика м. Львова.	9 (12)
11	Міжнародні економічні зв'язки України.	Географія експорту товарів та послуг. Географія імпорту товарів та послуг. Політичні зв'язки України.	3 (6)

Методи навчання:
● словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо), ● практичні заняття, ● наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо), ● робота з книгою: навчально- методичною, науковою, ● електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні), • самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів:

1. Розкрийте методику економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу території (суть поняття ПРП, методика оцінки).
2. Охарактеризуйте компонентну структуру ПРП України, її територіальні відміни.

3. Проаналізуйте земельні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об’єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
4. Проаналізуйте водні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об’єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
5. Проаналізуйте лісові ресурси України (методику еколого-економічної оцінки, загальні об’єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
6. Проаналізуйте мінеральні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об’єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
7. Охарактеризуйте територіальну структуру мінеральних ресурсів України.
8. Проаналізуйте фауністичні та рекреаційні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об’єми, територіальні відміни) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
9. Охарактеризуйте суспільно-географічного положення України та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
10. Проаналізуйте паливні ресурси України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
11. Проаналізуйте металургійні ресурси України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
12. Охарактеризуйте структуру гірничо-хімічної сировини, географію її родовищ та методику вивчення у шкільному курсі географії.
13. Проаналізуйте географію родовищ будівельних матеріалів та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
14. Проаналізуйте історико-географічний поділ України та суцільної української етнічної території.
15. Охарактеризуйте демографічну ситуацію населення України і регіональні особливості демографічних проблем та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
16. Розкрийте проблеми голодомору 1932-1933 рр. та його вплив на демографічну ситуацію в Україні.
17. Визначте функціональні типи міст України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
18. Охарактеризуйте географію зовнішніх і внутрішніх міграцій населення України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
19. Проаналізуйте статево-вікову структуру населення України, її територіальні відміни та методику вивчення у шкільному курсі географії.
20. Розкрийте динаміку чисельності населення України в ХХ ст. та методику його вивчення у шкільному курсі географії.

21. Проаналізуйте територіальну структуру розселення в Україні (елементи територіальної структури, їх приклади) та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
22. Охарактеризуйте географію маятникових трудових міграцій населення в Україні.
23. Розкрийте методику виділення територіальних систем міських поселень і визначення їх границь та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
24. Проаналізуйте ієрархічно-структурну типологію систем розселення з врахуванням ступеня їх сформованості і економічної бази.
25. Охарактеризуйте сільське розселення в Україні та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
26. Визначте етнічний склад населення України і географію народів.
27. Розкрийте територіальні особливості екологічних проблем в Україні і питання охорони навколишнього середовища.
28. Проаналізуйте еколого-економічні проблеми Донбасу.
29. Проаналізуйте проблеми великого Дніпра.
30. Охарактеризуйте Київську міську агломерацію.
31. Охарактеризуйте Донецько-Макіївську міську агломерацію.
32. Визначте прабатьківщину українців. Розкрийте особливості формування української народності і нації.
33. Проаналізуйте історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу.
34. Охарактеризуйте міжнаціональні відносини в Україні.
35. Охарактеризуйте географію східної української діаспори.
36. Охарактеризуйте географію західної української діаспори.
37. Проаналізуйте трудові ресурси України, територіальні особливості їх використання та методику вивчення у шкільному курсі географії.
38. Розкрийте вклад Павла Чубинського у розвиток української економічної та соціальної географії.
39. Визначте вклад Степана Рудницького у розвиток української економічної та соціальної географії.
40. Розкрийте вклад Володимира Кубійовича у розвиток української економічної та соціальної географії.
41. Визначте вклад Костянтина Воблого у розвиток української економічної та соціальної географії.
42. Розкрийте вклад Валентина Садового і Антіна Синявського у розвиток української економічної та соціальної географії.
43. Визначте вклад Олексія Діброви у розвиток української економічної та соціальної географії.
44. Охарактеризуйте головні центри суспільно-географічної думки в Україні.
45. Розкрийте особливості галузевої структури господарського комплексу України і проблеми структурних перетворень економіки та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.

46. Проаналізуйте матеріально-технічну забезпеченість господарського комплексу України і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
47. Проаналізуйте проблеми забезпеченості господарського комплексу України мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами і методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
48. Визначте сучасні проблеми розвитку господарства України та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
49. Проаналізуйте географію зернового господарства України.
50. Проаналізуйте географію виробництва технічних культур.
51. Розкрийте загальну характеристику паливно-енергетичного комплексу та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
52. Дайте економіко-географічну характеристику вугільної промисловості та розкрийте методику її вивчення у шкільному курсі географії.
53. Охарактеризуйте географію нафтової і нафтопереробної промисловості та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
54. Охарактеризуйте географію газової промисловості.
55. Проаналізуйте географію електроенергетики України. Розкрийте екологічні проблеми пов’язані з розвитком електроенергетики.
56. Проаналізуйте географію чорної металургії та методику її вивчення у шкільному курсі географії.
57. Проаналізуйте географію кольорової металургії та методику їх вивчення у шкільному курсі географії.
58. Охарактеризуйте географію тваринництва.
59. Охарактеризуйте географію важкого машинобудування в Україні.
60. Проаналізуйте географію енергетичного машинобудування, електронної та радіотехнічної промисловості.
61. Проаналізуйте географію транспортного машинобудування в Україні.
62. Розкрийте особливості географії тракторобудування і сільськогосподарського машинобудування в Україні.
63. Проаналізуйте географію промисловості будівельних матеріалів.
64. Проаналізуйте географію текстильної промисловості України.
65. Охарактеризуйте географію швейної, шкіряної і взуттєвої промисловості України.
66. Охарактеризуйте географію лісової та деревообробної промисловості України.
67. Дайте аналіз географії целюлозно-паперової і лісохімічної промисловості України.
68. Охарактеризуйте географію цементної промисловості України.
69. Розкрийте ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів.
70. Проаналізуйте територіальну структуру промисловості України та методику її вивчення у шкільному курсі географії.
71. Охарактеризуйте географію цукрової промисловості.

72. Розкрийте особливості географії м’ясної і молокопереробної промисловості.
73. Розкрийте особливості географії олійно-жирової та плодоовочеконсервної промисловості.
74. Проаналізуйте географію хімічної промисловості.
75. Охарактеризуйте приміський овочево-молочний АТК та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
76. Охарактеризуйте тваринницько-льонарсько-картоплярський (Поліський) АТК.
77. Охарактеризуйте тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК.
78. Охарактеризуйте тваринницько-зерново-соняшниковий (степовий) АТК.
79. Охарактеризуйте виноградарсько-садівничо-тютюнницько-тваринницький (Кримсько-Карпатський) АТК передгірних і гірських районів.
80. Проаналізуйте зовнішні економічні зв’язки України.
81. Визначте регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери.
82. Проаналізуйте географію залізничного транспорту України.
83. Проаналізуйте географію річкового і морського транспорту України.
84. Проаналізуйте географію автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту України.
85. Охарактеризуйте Донецький соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
86. Проаналізуйте Придніпровський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
87. Охарактеризуйте Північно-Східний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
88. Проаналізуйте Столичний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
89. Охарактеризуйте Північно-Західний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
90. Проаналізуйте Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
91. Охарактеризуйте Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.

92. Проаналізуйте Причорноморський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
93. Охарактеризуйте Центральний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика) та методику його вивчення у шкільному курсі географії.
94. Визначте еколого-економічні проблеми розвитку хімічної промисловості України.
95. Дайте економіко-географічну характеристику м. Києва.
96. Дайте економіко-географічну характеристику м. Одеси.
97. Дайте економіко-географічну характеристику м. Львова.
98. Розкрийте сутність поняття і складові політичної карти світу.
99. Охарактеризуйте етапи формування політичної карти світу.
100. Проаналізуйте типологію країн світу за формою правління. Наведіть приклади.
101. Проаналізуйте типологію країн світу за формою державного устрою. Наведіть приклади.
102. Охарактеризуйте сучасну політичну карту Європи.
103. Охарактеризуйте сучасну політичну карту Азії.
1. Охарактеризуйте сучасну політичну карту Африки.
105. Охарактеризуйте сучасну політичну карту Америки.
106. Охарактеризуйте сучасну політичну карту Австралії та Океанії.
107. Розкрийте географію мінеральних ресурсів світу.
108. Розкрийте географію ресурсів Світового океану.
109. Розкрийте географію земельних ресурсів світу.
110. Розкрийте географію водних ресурсів світу.
111. Розкрийте географію лісових ресурсів світу.
112. Розкрийте географію рекреаційних ресурсів світу.
113. Розкрийте зміст понять ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.
114. Визначте кількість населення світу та проаналізуйте його динаміку.
115. Охарактеризуйте природний рух населення в світі та географічні особливості його відтворення.
116. Розкрийте географічні аспекти демографічної політики в регіонах світу.
117. Проаналізуйте статевий і віковий склад населення світу. Визначте просторові відміни.
118. Проаналізуйте расовий і національний склад населення світу.
119. Назвіть найчисельніші народи світу і мовні сім'ї. Географія їх поширення.
120. Охарактеризуйте процеси урбанізації в світі.
121. Проаналізуйте географію міського і сільського населення в світі.
122. Розкрийте географічні аспекти міграційних процесів населення світу.
123. Розкрийте географію і проблеми зайнятості населення в світі.
124. Розкрийте сутність і сучасну структуру світового господарства.
125. Проаналізуйте типізацію країн світу за рівнем економічного розвитку.
126. Назвіть і дайте загальну характеристику економічно розвинутих країн.

127. Назвіть і дайте загальну характеристику країн з перехідною економікою.
128. Назвіть і дайте загальну характеристику країн, що розвиваються.
129. Розкрийте сутність концепції «центр – периферія». Наведіть приклади типізації країн за цією концепцією.
130. Проаналізуйте глобалізаційні процеси в світовій економіці.
131. Розкрийте тенденції зростання транснаціональних корпорацій та їх впливу на розвиток суспільства.
132. Назвіть і охарактеризуйте найбільші міжнародні економічні організації.
133. Охарактеризуйте просторові відміни рослинництва у світі.
134. Охарактеризуйте просторові відміни тваринництва у світі.
135. Охарактеризуйте просторові відміни лісової та деревообробної промисловості у світі.
136. Проаналізуйте географію паливної промисловості світу.
137. Проаналізуйте географію електроенергетики світу.
138. Проаналізуйте географію металургійного виробництва в світі.
139. Проаналізуйте географію хімічного виробництва в світі.
140. Проаналізуйте географію виробництва будівельних матеріалів у світі.
141. Проаналізуйте географію виробництва машин та устаткування у світі.
142. Розкрийте особливості географії транспорту у світі.
143. Проаналізуйте географічні аспекти міжнародного туризму.

Система контролю та оцінювання.

Методи і форми контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю.

Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами)

науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.
Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконані ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
Т 1	3
Т 2	3
Т3	8
Т 4	8
Т 5	3
Сума	25
Змістовий модуль 2	
Т 6	5
Т 7	5
Т 8	12
Т 9	3
Т 10	5
Т 11	5
Сума	35
Іспит	40
Всього	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС.

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ECTS**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно

	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)

Зарахування результатів неформальної освіти:

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №10 від 28 жовтня 2019 року)» (https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Prometheus (https://prometheus.org.ua) та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
2. Географія світового господарства: навч.-метод. посіб. для студ. природ.-географ. ф-ту / укладач Максютов А. О. – Умань: Візаві, 2019. – 268 с.
3. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. – К.: Знання, 2011. – 640 с.
4. Мельник І. Г. Географія світового господарства. - Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. https://dspace.luguniv.edu.ua/handle/123456789/10015
5. Мережа поселень України (формування і розвиток): атлас. / За ред. Л. Г. Руденка. - К.: Ін-т географії НАН України, 2023. - 36 с.
6. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О. І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
7. Сутягін, С. І. Курс лекцій з географії світового господарства. - Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. - 150 с.

8. Національний атлас України / Наук. ред. Л. Г. Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.
9. Dzhaman V., Dzhaman Ya. Social-geographic zoning of Ukraine: history, present days, viability. *Науковий вісник Чернівецького університету: серія «Географія».* Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2024. Вип. 849. С. 33 – 39.

Додаткова:

1. Гукалова І. В. Демографічні та соціальні чинники розвитку сільської місцевості в Україні // УГЖ. – 2023, № 2. – С. 35 – 47.
2. Джаман В. О., Джаман Я. В. Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України // Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 р.). – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 27 – 29.
3. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни // Науковий вісник Чернівецького університету: серія «Географія». – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2023. – Вип. 842. – С. 83 – 94.
4. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міграцій населення України: наслідки російської агресії // Український географічний журнал. – 2024, № 1. – С. 40 – 48.
5. Джаман В. О., Джаман В. Я. Просторовий прояв міграційних потоків внутрішньо переміщених осіб в Україні. // Український географічний журнал. – 2024, № 4. - С. 55 – 63.
6. Лісовський С. А. Україна як донор економічного розвитку росії та СРСР // Український географічний журнал. – 2022, №2. – С. 53 – 64.
7. Підгрушний Г. П., Сікорська Л. Б. Нищення українських міст під час російської агресії (суспільно-географічний аналіз на прикладі Маріуполя) // Український географічний журнал. – 2024, № 1. – С. 30 – 39.
8. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Поливач К. А., Санталова С. О. Суспільно-географічні чинники формування міської мережі України (1897-2022 рр.) // Український географічний журнал. – 2023, № 2. – С. 25-34.
9. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Лейберюк О. М. Картографічний аналіз розвитку міської мережі України // Український географічний журнал. – 2022, № 2. – С. 32-45.
10. Руденко Л. Г., Бочковська А. І. Сільська поселенська мережа України (просторовий аналіз змін) // Український географічний журнал. – 2024, № 2. – С. 13-23.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.